

Мирослав Бак

Київ

На тлі філософських теорій, які підготували концептуальну базу філософії ХХ століття для усвідомлення багатовимірності простору, поняття інформаційного простору відтворює атрибутивність інформації в бутті людини. Та незважаючи на це, в сучасних наукових дослідженнях інформаційний простір інтерпретується досить схематично не тільки як складова частина простору культури, але й як особлива галузь фізичного простору. В ньому діють унікальні суб'єкти і співтовариства, які не мають аналогів в інших просторах, зокрема такі, як віртуальне співтовариство, мережева організація, віртуальне підприємство. Завдяки відсутності меж і притаманній йому віртуальності інформаційний простір тісно переплітається із сучасним простором освіти. У сучасній науці наявні два основні погляди на сутність освітнього простору – субстанційний і релятивний. У їх межах формується думка вчених про зв'язок між освітнім простором та освітнім середовищем, а також про їх особливості.

Ключові слова: людина, освіта, освітній простір, інформаційний простір, освітній простір, інформаційне середовище, освітнє середовище.

Традиційні дослідження інформаційного простору, навіть за найширшого розуміння цієї теми, обмежені, як правило, аналізом даних з теорії інформації, теорії культури та соціальних наук. Проте необхідність філософського аналізу цього феномену назріла, як у зв'язку з поширенням цього поняття в науковому обігу, так і у зв'язку з динамічним розвитком інформаційних технологій, що наприкінці ХХ сторіччя почали інтенсивно проникати в життя людини та значно змінили і характер її буття, і її світоглядні установки. Інформаційний простір, як такий, є, безумовно, феноменом культури, та навіть не новітньої. Як зазначає В. Литвин, «людина завжди існувала в інформаційному просторі, що її оточував. Розширенню інформаційного простору сприяли поява друкарства і пошти, винахід телеграфу і телефону, відкриття радіо і телебачення. Значний і вирішальний внесок у глобалізацію інформаційного простору внесло масове застосування у всіх сферах діяльності людини сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, які істотно змінюють не тільки спосіб виробництва товарів і послуг, але й організацію і форми проведення дозвілля, реалізацію людиною своїх громадянських прав, методи і форми виховання та освіти. Вони впливають на соціальну структуру суспільства, економіку, політику, розвиток суспільних інститутів» (Lytvyn 2004) [1]. Поза інформацією культура, безперечно, не існує, але сутність інформаційного простору значно змінюється з плином часу, що потребує його нового осмислення та термінологічного уточнення.

Термін «інформаційний простір» на сьогодні не має загальноприйнятого значення. Особливість цього поняття полягає в тому, що воно об'єднує два змістово-змінювані терміни: «простір» та «інформація». Сутність термінологічної «невивіреності» пояснюється, з одного боку, швидкою зміною філософських і наукових парадигм, що не сприяє їх усталеності, з іншого – мультипарадигмальністю, що спричинена насиченістю інформаційної складової буття та швидкоплинністю культурних змін. «Відправним елементом поняття «інформаційний простір», зазначає Марина Яковенко, є формотвірне поняття «простір», що сьогодні виступає визначальною складовою і для інших, порівняно нових понять, а саме: культурний простір, освітній простір, простір ментальності тощо» (Yakovenko 2001, p. 24) [2]. Вважаємо за доцільне розпочати свій аналіз саме з цього базового терміна, маючи на увазі не стільки процес його становлення в широкому історико-філософському контексті, скільки значущість тих теорій, що впливають на його сучасний зміст.

Говорячи про процес становлення уявлень про простір, зазвичай виділяють дві концепції простору, що сформувались у Давній Греції. Згідно з першою простір – це нескінченне вмістище речей, арена руху тіл. Таке уявлення відповідало погляду атомістів

на природу речей. «Повне» і «порожнє» – два нерозривно зв'язані поняття: атоми (абсолютно «повне») можуть існувати і рухатися тільки в абсолютно «порожньому» просторі-вмістищі. Цій концепції протиставляється концепція Аристотеля, який заперечував згадану теорію, а отже, і заперечення порожнього простору. За його теорією, «порожнеча існувати не може, бо вона – це щось, що має величину, і одночасно ніщо, безтілесний початок: ні на що не діє і не зазнає дії; чого не може бути, тому що бути не може» (Aristotel 1998, р. 1123) [3]. На таких засадах робився висновок, що простір – це сукупність місць, які займають тіла.

У середні віки європейські уявлення про простір пов'язані з ідеями божественного творіння світу і створення простору в акті цього творіння, а також з ідеєю активної ролі непросторової субстанції в генезисі простору. (Простір взагалі описувався переважно релігійними і моральними образами-характеристиками).

В епоху Відродження відбувається зміщення уявлень про простір: з'являється поняття абстрактного простору, позбавленого тіл і креаціоністської теоцентричної системи відліку. Його вважають однорідним.

Концептуальні засновки представників Нового часу істотно впливають на формування просторових уявлень сьогодення. Новий виток розвитку культури XVII століття, підготований науковою революцією, призвів до того, що абстрактний абсолютний простір «наповнюється» матеріальними процесами і тілами, а відповідне поняття включається в механістичну картину світу.

Так, трактування простору в галілейській картині світу, ґрунтоване не тільки на власне філософсько-світоглядних позиціях, але й на результатах наукових досліджень, надалі так чи інакше впливає на розвиток усіх філософських і природничо-наукових концепцій простору. Галілей робить висновок про існування порожнього простору, який, на його думку, – це викривлене замкнуте порожнє вмістище світу, своєрідна сукупність траєкторій тіл, але не їх об'ємів і не відстаней між ними. Ньютон надалі побудував концепцію «абсолютного порожнього простору – вмістища світу» (Nyuton 1989, р. 32) [4]. Тобто дилему: світ – у просторі або простір – складова частина світу, що стала підґрунтям просторових уявлень сьогодення.

Нинішній період розвитку уявлень про простір відзначається узагальненням поглядів на простір, спробами вироблення єдиної теорії, яка зможе об'єднати простір мікро-, макро- і мегасвіту. Таке узагальнення простору можна трактувати як природу в тому значенні, якого надавали їй древні греки, тобто природну реальність навколишнього світу, що постає перед нами. Гуссерль, наприклад, підкреслює, що «історичний світ греків, що їх оточує, – це не об'єктивний світ у нашому розумінні, це їх «світоуявлення», тобто їхня особиста об'єктивна оцінка світу зі всіма важливими для них реальностями, включаючи богів, демонів й інше... Навколишній світ – поняття, що належить виключно духовній сфері» (Husserl 1994, р. 8) [5]. У такому ракурсі розгляду «навколишній світ» в інтерпретації Гуссерля збігається з сучасним поняттям простір в аспекті його культурного сприйняття.

На тлі означених теорій, які підготували наші просторові уявлення і надали концептуальну базу філософії XX сторіччя для усвідомлення багатовимірності простору, поняття «інформаційний простір» виникає досить пізно, коли інформація стає невід'ємним атрибутом буття людини. Вперше слово «інформація» (в написанні «informacioun») з'явилося в англійській мові лише в XIV столітті, а сучасне написання «information» усталилось двома сторіччями пізніше. У наступному сторіччі термін «інформація» приходить із Польщі до східнослов'янських мов. Проте лише з середини XX століття «інформація» стає не тільки загальнонавчаним поняттям, але й загальнонауковим, та досі у науковій сфері воно залишається вкрай дискусійним. Одночасно розробляються теорії, що описують різні форми простору та їх взаємодію. Так, М. Яковенко (2010) робить спробу поєднати «теорію інформації з естетичним сприйняттям, що є суто культурним виміром буття людства» [6].

Загальноприйнятого визначення інформації не існує, і воно використовується головним чином на інтуїтивному рівні. Оскільки залежно від галузі використання термін «інформація» має безліч визначень, вважаємо найдоречнішим для нашого дослідження визначення Д. Робертсона, який називає інформацію «сучасною цивілізацією». Він

обґрунтовує свою думку тим, що «інформаційні ресурси обмежують цивілізацію більше, ніж фізичні фактори» (Robertson 1990, p. 236) [7].

У більшості сучасних розвідок інформаційний простір інтерпретується гранично схематично – як складова частина простору культури і одночасно як особлива галузь фізичного простору, яка може виокремлюватися за заданими характеристиками (наприклад, за носіями інформації). Під час дослідження інформаційного простору важливо вказати не тільки на спадкоємність етапів його становлення, що відповідають певному рівню розвитку культури, а також на той факт, що в аспекті інформаційного середовища він розвивається за зразком сховища знань. Інформаційний простір дає змогу «робити суспільним надбанням, доступ до якого практично не обмежений бар'єрами простору і часу, системи знань окремих осіб і колективів. Це ставить перед суспільством фундаментальне культурологічне завдання – інтеграцію знань, що дозволяє використовувати в практичній діяльності весь досвід людства, а не протиставляти одне одному фрагменти знань, що накопичені в різних культурах», – зазначає Ю. Шрайдер (1988) [8].

Інформаційний простір суспільства характеризується унікальними суб'єктами і співтовариствами, що не мають прямих аналогів в інших просторах, серед яких можна назвати віртуальне співтовариство, мережеву організацію, віртуальне підприємство. Інформаційний простір завдяки відсутності меж і своїй віртуальності є інтеграційним механізмом організаційних структур у планетарному масштабі.

Таким чином, інформаційний простір визначається як сукупність результатів семантичної діяльності людства. Він включає в себе інформаційні ресурси, засоби інформаційної взаємодії та інформаційну інфраструктуру. У культурології інформаційний простір визначається як «простір людського буття, який є суміжним з досить обжитою сферою матеріальної і духовної культури та ноосферою» (Kordobovskyy 1998, p. 11) [9]. Однак «виділення в якості визначального, змістоформуального фактора інформаційного простору власне інформації та її розвитку» (Yaremenko 2000, p. 41) є досить проблематичним, оскільки можна говорити лише про якісні, семантичні характеристики інформації [10]. Провідний елемент культурно-інформаційного простору – це ресурси, завдяки створенню, взаємодії, взаємообміну яких відбувається його наповнення. У політичному дискурсі, як зазначає О. Неретін (2006), культурно-інформаційний простір розглядається як складна система, що включає в себе безліч культурно-інформаційних полів, взаємодія яких в багатонаціональній державі сприяє взаємозбагаченню національних культур [11].

Останнім часом набув поширення і регіональний підхід, де під інформаційним простором розуміється «виділена за якимось критерієм територія, на якій розміщуються інформаційні ресурси, джерела інформації, технологічні системи збору, обробки та розповсюдження інформації, а також користувачі різних видів ресурсів, які підпадають під юрисдикцію законодавства, яке є чинним на цій території – міста, регіону (Prokhorov 2001 p. 82) [12].

Термін «простір» широко використовується в сучасних педагогічних дослідженнях, найчастіше на основі інтеграції вищеперелічених підходів. Так, широко використовуються терміни «єдиний освітній простір», «виховний простір», «культурно-освітній простір», «простір дитинства», «інформаційний простір школи», «регіональне освітній простір» і т. д. (С. Болдирева, Н. Селіванова, Є. Бон-Даревський, А. Новіков, Н. Гладченкова, І. Нічипуренко та ін.)

Між тим слід зазначити, що на сьогодні поняття простору в контексті освіти («освітній простір») використовується як якась метафора, тоді як його суворе визначення відсутнє в основних словниках (Британська енциклопедія, Міжнародна енциклопедія, Філософський енциклопедичний словник, Педагогічна вікіпедія, Педагогічний словник).

На думку деяких дослідників, у поняття «освітній простір» включені певна освітня протяжність, структурний співіснування і взаємодія будь-яких можливих освітніх систем, їх компонентів, освітніх подій. Автори роблять висновок і про те, що освітній простір являє собою форму існування трансляції соціального досвіду від покоління до покоління на рівні, що перевищує природний і має місце без спеціально організованих процесів навчання і виховання.

Із загальнонаукових позицій важливо розрізняти дві точки зору на сутність освітнього простору: субстанціональну і реляційну. «Субстанціональний підхід визначає простір як об'єктивно існуючу реальність, тоді як у рамках реляційного підходу поняття простору збігається з поняттям середовища, в якому відбуваються певні процеси (у даному випадку – освітній процес)» (Averyntsev 1989, p. 678) [13]. Отже, необхідно, насамперед, розібратися, що являють собою інформаційний простір та інформаційне середовище, в якому співвідношенні вони знаходяться і в чому специфіка інформаційно-освітнього простору та інформаційно-освітнього середовища.

Погляди є різні. На думку одних вчених, інформаційно-освітнє середовище – поняття ширше, ніж інформаційно-освітній простір. Зазвичай такий висновок робиться з розуміння слів «простір» і «середовище». Довкілля, наприклад, є чимось всеосяжним, і якщо вважати, що людина існує в цьому середовищі і облаштовує для свого життя обмежений простір, тоді виходить, що середовище ширше, ніж простір. Виходячи з цього твердження М. Каткова (2008) визначає інформаційний простір як «середовище поширення інформації в соціумі, що перебуває під впливом культурних, економічних, політичних, технологічних та інших факторів» [14].

Інша думка, якої дотримуємося і ми, простір – це щось, що не залежить від людини, що існує і за її відсутності. Частина простору, яка певним чином структурована людиною і «вибудована для власних потреб», називається середовищем. Середовище завжди має відношення до людини, безвідносно про середовище говорити не можна. «Навіть коли ми ведемо мову про довкілля, ми маємо на увазі, що воно оточує людину і відчуває її вплив», – зазначає І. Осмоловська (2010, р. 67) [15].

Отже, інформаційне середовище – це частина інформаційного простору (сукупність знань, що мають цінність у вигляді економічного ресурсу, який сприяє розвитку тих чи інших секторів громадського життя), який формує найближче інформаційне оточення індивіда, виступає сукупністю умов, що забезпечують його продуктивну діяльність. Зокрема, у навчальному закладі формується інформаційне освітнє середовище, яке включає систему апаратних засобів, програмне забезпечення, фахівців і користувачів, бази даних тощо, які реалізують інформаційні процеси. Компонентами інформаційного освітнього середовища є: медіатеки, сайти, віртуальні інформаційні дошки, електронні навчальні програми, методичні розробки, ресурси інтернету та підсистеми, які забезпечують реалізацію функцій документообігу, моніторингу й управління освітою тощо. «Однією з основних властивостей інформаційного середовища є, на думку І. Носкова (2002, р. 34), його відкритість» [16].

Підтвердженням даної думки є й визначення поняття «інформаційне середовище» Л. Петуховою (2007). На її думку, інформаційне середовище – це середовище, яке: постійно і все більш агресивно збільшує мотивацію підростаючого покоління до споживання контенту, що циркулює в ньому; середовище, що надає доступ до ресурсів в будь-який зручний час; володіє зручним, гнучким, дружнім, інтелектуальним сервісом, що допомагає людині знайти необхідні інформаційні ресурси, дані або знання; що дозволяє організувати практично безкоштовні, зручні у часі контакти між будь-якою кількістю людей, забезпечити зручний і гнучкий обмін інформацією (причому в будь-якому вигляді) між ними; крок за кроком, стандартизує, а потім інтегрує в собі функціональність усіх попередніх, нині, так званих, традиційних засобів отримання, збереження, обробки і представлення необхідної людині інформації, даних та знань; бере на себе все більше рутинних операцій, пов'язаних з операційною діяльністю людини [17].

У свою чергу інформаційний простір, як зазначає О. Дубас (2010), – це історично сформована, забезпечена правовими гарантіями й засобами зв'язку, з найбільшою доступністю для споживача форма скоординованих і структурованих, територіально близьких і віддалених інформаційних ресурсів, які акумулюють результати комунікаційної діяльності людей [18].

Інформаційний простір, постійно розширюючись і відіграючи дедалі важливішу роль у житті людей, формує новий життєвий простір у вигляді цілісного поля, усередині якого індивіди взаємодіють між собою. Специфіка його полягає в «розірваності двох рівнів буття: реального й віртуального, що зумовлює нові норми й ситуації існування. Набуваючи глобального характеру, «інформаційні технології, як підкреслює І. Манакова

(2005), сприяють розширенню комунікацій і формуванню єдиного комунікативного простору, у рамках якого формуються свої особливі закони та норми поведінки й світосприйняття» [19].

Таким чином, інформаційний простір, який має реальний і віртуальний виміри, має ширше значення ніж інформаційне середовище, яке є пов'язаним суто з людським існуванням. Так само співвідносяться і поняття «освітнє середовище» («інформаційне середовище освіти») та поняття «освітній простір» («інформаційний простір освіти»).

Більшість вчених, серед яких і В. Козирєв (1999), визначають поняття «освітнє середовище» через поняття «освітній простір». Вони трактують його як «набір певним чином пов'язаних між собою умов, які можуть впливати на освіту людини». При цьому за змістом в саме поняття освітнього простору не включається той, хто навчається. «Освітній простір може існувати і незалежно від того, хто навчається...» [20].

Таким чином, для поняття «освітнє середовище» у сучасній педагогічній науці використовуються різні тлумачення, але в якості загальної підстави служить уявлення про освітнє середовище як про систему впливів, умов, можливостей формування та розвитку особистості учня (І. Вачков, С. Дерябо, А. Калмиков, В. Козирєв, В. Лебедева, В. Орлов, В. Панів, В. Слободчиков, Л. Хачатуров, В. Ясвін та ін.).

У свою чергу, під терміном «інформаційний простір освіти» натепер більшість дослідників розуміють освітній простір, який використовує сучасне інформаційно-комунікаційне середовище. Освітній простір школи – це її вчителі, учні та їх батьки; це навчальні програми, за якими проводиться навчання; це освітні технології, методика, методи і прийоми, які використовуються в школі. Інформаційно-комунікаційне середовище школи – це її комп'ютерні ресурси, об'єднані в локальну мережу; це домашні комп'ютери учнів, підключені до шкільного серверу через мережу інтернет; це програмне забезпечення та інформаційні ресурси, призначені для підвищення ефективності освітнього процесу.

«Основними аспектами організації інформаційного простору освіти є, за визначенням Є. Белякової (2010), є: функціонування інформаційного простору як відкритої системи, що забезпечує інтеграцію інформаційних і комунікаційних технологій у навчально-виховний процес; взаємодія в структурі інформаційного простору ціннісно-цільового, ресурсно-технологічного, змістовного, психолого-педагогічного, адміністративно-організаційного компонентів, а також компонента, що характеризує учасників інформаційної взаємодії» [21].

Таким чином, інформаційний простір освіти характеризується не тільки сукупністю технічних і програмних засобів збору, зберігання, обробки і передачі інформації, але також соціальними, психолого-педагогічними та культурними умовами реалізації інформаційних процесів в освіті. Інформаційний простір освіти проектується як відкрита система, функціонування якої спрямоване на інтеграцію освітніх ресурсів навчального закладу, його інтелектуального, культурного і духовно-морального потенціалу в розвинену інформаційну інфраструктуру певного вузу згідно цільовим установкам суспільства та місії університету. Крім того, інформаційний простір освіти включає в себе розробку спеціалізованих і універсальних навчально-методичних комплексів, що передбачають інтеграцію інформаційних і комунікаційних технологій в освітній процес, спрямованих на розвиток інформаційної професійної культури майбутнього фахівця.

### *Література*

1. Науково-освітній потенціал нації: погляд у XXI століття: [у 3 кн.]. / авт. кол. : В. Литвин, С. Довгий, В. Андрущенко та ін. – К. : Навчальна книга, 2004. – Кн. 1: Пріоритет інтелекту. – 638 с.
2. Яковенко М. Інформаційний простір: філософські аспекти формування поняття / Марина Яковенко // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – Львів : НУ «Львівська політехніка», 2011. – № 692. – С. 22–27.
3. Аристотель. Категории / Аристотель. // Этика. Политика. Риторика. Поэтика. Категории. – Мн. : Литература, 1998. – С. 1113–1166.
4. Ньютон Исаак. Математические начала натуральной философии / пер. с лат. и коммент. А. Н. Крылова, предисл. Л. С. Полака. – М. : Наука, 1989. – 685 с.
5. Гуссерль Э. Кризис европейского человечества и философия / Э. Гуссерль // Культурология XX век: Антология. Кризис культуры. – М. : ИНИОН, 1994. – 201 с.

6. Яковенко М. Л. Теорія естетичної інформації Абраама Моля в контексті сучасного прочитання / М. Л. Яковенко / Філософські дослідження : збірник наук. праць.– 2010. – № 12.– С. 125–135.

7. Robertson D. S. The Information revolution / D. S. Robertson // Communication research. – N.Y., 1990. – Vol. 17, № 2. – P. 235–254.

8. Шрайнер Ю. А. Концепции интеллектуальных систем / Ю. А. Шрайнер // Научно-информационный обзор. – М. : Наука, 1988. – 134 с.

9. Кордобовский О. С. Человек в информационном пространстве / О. С. Кордобовский, С. Д. Политыко // Человек. – 1998. – № 6. – С. 11–23.

10. Яременко И. А. Организационно-педагогические условия формирования социальной активности личности средствами массовой информации : дис. ... канд. пед. наук / И. А. Яременко. – Магнитогорск, 2000. – С. 41–42.

11. Неретин О. П. Развитие культурно-информационного пространства России: проблемы, перспективы : автореф. дис. на соискание уч. степ. канд. политич. наук / О. П. Неретин. – М., 2006. – 27 с.

12. Прохоров Е. П. Журналистика и демократия : [очерки]. / Е. П. Прохоров. – М. : ИД РИП-холдинг, 2001. – 268 с.

13. Философский энциклопедический словарь / редкол. : С. С. Аверинцев, Э. А. Араб-Оглы, Л. Ф. Ильичов и др. – 2-е изд. – М. : Советская энциклопедия, 1989. – 885 с.

14. Каткова М. В. Понятие «информационное пространство» в современной социальной философии / М. В. Каткова // Известия Саратовского университета. Сер. : Философия. Психология. Педагогика.– 2008. – Вып. 2. – С. 23–26.

15. Осмоловская И. Обучение в информационно-образовательной среде / И. Осмоловская // Директор школы. – 2010. – № 5. – С. 64–68.

16. Носков И. А. Проблема формирования информационной образовательной среды / Игорь Александрович Носков // Интернет и образование. – 2002. – № 32. – С. 32–35.

17. Петухова Л. Є. До питання про трисуб'єктну дидактику / Л. Є. Петухова, О. В. Співаковський // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2007. – № 5 (61). – С. 7–9.

18. Дубас О. П. Інформаційно-комунікаційний простір: поняття, сутність, структура / О. П. Дубас // Сучасна українська політика. – Вип. 19. – 2010. – С. 223–232.

19. Манакова И. Ю. Кризис идентичности в условиях формирования постиндустриального общества / И. Ю. Манакова // Труды молодых ученых Воронежского государственного университета. – 2005. – Вып. 1/2. – С. 262–266.

20. Козырев В. А. Построение модели гуманитарной образовательной среды / В. А. Козырев // Педагог. – 1999. – № 7. – С. 26–32.

21. Белякова Е. Г. Социокультурное информационное пространство образования в контексте проблемы формирования личности / Е. Г. Белякова, И. Г. Захарова // Вестник Тюменского государственного университета. – 2010. – № 5. – С. 11–17.

#### *References:*

1. Naukovo-osvitniy potentsial natsiyi: pohlyad u XXI stolittya : [u 3 kn.]. / avt. kol. : V. Lytvyn, S. Dovhyu, V. Andrushchenko ta in. – К. : Navchalna knyha, 2004. – Kn. 1: Priorityet intelektu. – 638 s.

2. Yakovenko M. Informatsiynyy prostir: filozofski aspekty formuvannya ponyattya [Tekst] / Maryna Yakovenko // Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika». – Lviv : NU «Lvivska politekhnika», 2011. – # 692. – S. 22–27.

3. Aristotel. Katehoryy / Arystotel / Etyka. Polytyka. Rytoryka. Poetyka. Katehoryy. – Mn. : Lyteratura, 1998. – S. 1113–1166.

4. Nyuton Ysaak. Matematycheskye nachala naturalnoy fylosofyy / per. s lat. y komment. A. N. Krylova, predysl. L. S. Polaka. – М. : Nauka, 1989. – 685 s.

5. Husserl E. Kryzys evropeyskoho chelovechestva y fylosofyya / E. Husserl // Kulturolohyya XX vek: Antoloxyya. Kryzys kultury. – М. : YNYON, 1994.– 201 s.

6. Yakovenko M. L. Teoriya estetychnoyi informatsiyi Abraama Molya v konteksti suchasnoho prochyttannya / M. L. Yakovenko / Filozofski doslidzhennya : zbirnyk nauk. prats.– 2010. – # 12.– S. 125–135.

7. Robertson D. S. The Information revolution / D. S. Robertson // Communication research. – N.Y., 1990. – Vol. 17, # 2. – P. 235–254.

8. Shrayner Yu. A. Kontseptsyy yntellektualnykh system / Yu. A. Shrayner // Nauchno-yformatsionnyy obzor. – M. : Nauka, 1988. – 134 s.
9. Kordobovskyy O. S. Chelovek v yformatsionnom prostranstve / O. S. Kordobovskyy, S. D. Polytyko // Chelovek. – 1998. – # 6. – S. 11–23.
10. Yaremenko Y. A. Orhanyzatsionno-pedahohycheskye uslovyaya formyrovaniya sotsyalnoy aktyvnosti lychnosti sredstvami massovoy yformatsyy : dys. ... kand. ped. nauk / Y. A. Yaremenko. – Mahnytohorsk, 2000. – S. 41–42.
11. Neretyn O. P. Razvytye kulturno-yformatsionnoho prostranstva Rossyy: problemy, perspektyvy: avtoref. dys. na soyskanye uch. step. kand. polytych. nauk / O. P. Nkeretyn. – M., 2006. – 27 s.
12. Prokhorov E. P. Zhurnalystyka y demokratsyya : [oчерky]. / E. P. Prokhorov. – M. : YD RYP-kholdynh, 2001. – 268 s.
13. Fylosofskyy entsyklopedycheskyy slovar / redkol. : S. S. Averyntsev, E. A. Arab-Ohly, L. F. Ylychov y dr. – 2-e yzd. – M. : Sovet-skaya entsyklopedyya, 1989. – 885 s.
14. Katkova M. V. Ponyatye «yformatsionnoe prostranstvo» v sovremennoysotsyalnoy fylosofyy / M. V. Katkova // Yzvestyya Saratovskoho unyversyteta. Ser. : Fylosofyya. Psykholohyya. Pedahohyya. – 2008. – Vyp. 2. – S. 23–26.
15. Osmolovskaya Y. Obuchenye v yformatsionno-obrazovatelnoy srede / Y. Osmolovskaya // Dyrektor shkoly. – 2010. – # 5. – S. 64–68.
16. Noskov Y. A. Problema formyrovaniya yformatsionnoy obrazovatelnoy sredy / Yhor Aleksandrovych Noskov // Ynternet y obrazovanye. – 2002. – # 32. – S. 32–35.
17. Petukhova L. Ye. Do pytannya pro trysub'yektnu dydaktyku / L. Ye. Petukhova, O. V. Spivakovskyy // Kompyuter u shkoli ta simyi. – 2007. – # 5 (61). – S. 7–9.
18. Dubas O. P. Informatsiyno-komunikatsiynyy prostir: ponyattya, sutnist, struktura / O. P. Dubas // Suchasna ukrayinska polityka. – Vyp. 19. – 2010. – S. 223–232.
19. Manakova Y. Yu. Kryzys ydentychnosti v uslovyakh formyrovaniya postyndustrialnogo obshchestva / Y. Yu. Manakova // Trudy molodykh uchenykh Voronezhskoho hosudarstvennoho unyversyteta. – 2005. – Vyp. 1/2. – S. 262–266.
20. Kozyrev V. A. Postroyeniye modely humanitarnoy obrazovatelnoy sredy / V. A. Kozyrev // Pedahoh. – 1999. – # 7. – S. 26–32.
21. Belyakova E. H. Sotsyokulturnoe yformatsionnoe prostranstvo obrazovaniya v kontekste problemy formyrovaniya lychnosti / E. H. Belyakova, Y. H. Zakharova // Vestnyk Tyumenskoho hosudarstvennoho unyversyteta. – 2010. – # 5. – S. 11–17.

*На фоне философских теорий, которые подготовили концептуальную базу философии XX века для осознания многомерности пространства, понятие информационного пространства воспроизводит атрибутивность информации в бытии человека. Но несмотря на это, в современных научных исследованиях информационное пространство интерпретируется достаточно схематично не только как составная часть пространства культуры, но и как особая отрасль физического пространства. В нем действуют уникальные субъекты и сообщества, которые не имеют аналогов в других пространствах, в частности такие, как виртуальное сообщество, сетевая организация, виртуальное предприятие. Благодаря отсутствию границ и присущей ему виртуальности информационное пространство тесно переплетается с современным пространством образования. В современной науке имеются две основные точки зрения на сущность образовательного пространства-субстанциальный и релятивный. В их пределах формируется мнение ученых о связи между образовательным пространством и образовательной средой, а также об их особенностях.*

*Ключевые слова: человек, образование, образовательное пространство, информационное пространство, образовательное пространство, информационная среда, образовательная среда.*

*Against the background of philosophical theories that prepared the conceptual framework of the twentieth century philosophy for understanding multidimensionality of space, the concept of information space plays atrybutyvnist information being human. But despite this, in the present research information space is interpreted rather schematic, not only as part of the cultural space, but as a special branch of physical space. It are unique*

*entities and communities that have no analogues in other spaces, in particular such as virtual community network organization, virtual enterprise. With no limits and inherent virtual information space is closely interwoven with modern space education. In modern science, there are two main views on the nature of educational space - and a relatively substantial. In their opinion within emerging scholars on the relationship between education area and educational environment, as well as their features.*

*Key words: people, education, educational space, information space, educational space, information environment, educational environment.*